

Foaia

pentru

Minte, Anima si Literatura.

№ 39.

Marti 27. Septembrie

1860.

Бисерика нацизнамъ дн Гречиа.

(Капетъ)

Бисерика постръ романъ съ рѣмъпъ зпѣтъ къ ачеа сѣрвѣ дн Христосѣ, аша прекъмъ а фостѣ пжпъ акъма, дпсѣ вѣсерика постръ романъ съ фѣз деслѣрцѣтъ дн жѣрѣдикѣиѣнеа вѣсеричеаскъ де сѣрвѣ, шѣ ромѣнѣи съ се гѣвернезе прѣн сѣнодѣлѣ де епископѣи романѣ, — ѣеръ асѣпра ачестѣи сѣнодѣ съ сѣсправѣиѣзе Маѣстатеа са дпѣлѣратѣлѣ пострѣ, — — ѣеръ пѣ Карловедѣлѣ.

Ла ачестѣ, романѣи аѣ маѣ мѣлѣтѣ дрептѣ, декѣтѣ кълѣгѣрѣи сѣрвѣ ла ачестѣ, ка съ маѣ сѣспремезе! Quousque tandem?

Дѣмеа пѣ кпосче къ есѣстѣ деѣ сѣрвѣскѣ, шѣ къ деѣеа ачестѣ ар авѣ дрепт а съ рѣдика песте алѣ деѣе. Нѣ, пептрѣкъ тоѣи крестѣниѣ де деѣеа ориѣнтѣлѣ сѣлп асемеѣеа фѣдѣ къ вѣсерика лѣи Христосѣ? Аѣ дѣрѣ кълѣгѣрѣи сѣрвѣ аѣ фѣндѣтѣ рѣлиѣиѣнеа, — шѣ ачестѣ лѣи мѣтивѣлѣ къ съ провѣкъ пе традиѣиѣни веки, шѣ пе привѣлеѣиѣ, дн деѣеа крестѣнѣиѣ???

Традиѣиѣниѣе крестѣне пептрѣ тоѣи крестѣниѣ сѣнтѣ комѣне. — шѣ де пѣте фѣ ворѣа де привѣлеѣиѣ, — Христосѣ ла тоѣи крестѣниѣи а даѣтѣ асемеѣеа привѣлеѣиѣ, шѣ фѣдѣ къ вѣсерика деспре алѣе привѣлеѣиѣ пѣ пѣте фѣ ворѣа; къѣчи ачѣла, карѣле прѣн привѣлеѣиѣ вре съ се арѣте къ е маѣ вѣлѣи крестѣнѣиѣ, ачѣла е фѣрѣсѣз дн вѣлѣтеа лѣиѣи крестѣне шѣ ѣвѣтѣре де Дѣмнезеѣ шѣ дрептѣтеа лѣи.

Днѣе аѣ фостѣ сѣрвѣи, кѣнд а фостѣ Христосѣ прѣ пѣмѣнтѣ? шѣ карѣ сѣнтѣ традиѣиѣниѣе шѣ привѣлеѣиѣе, че де-ав даѣтѣ Христосѣ шѣ апостѣлѣи, пѣмаѣ сѣрвѣлѣорѣ?

Еѣ ла ачестѣ рѣспѣндѣ деѣстѣлѣ къ дпѣрѣварѣеа че а пѣс'ѣ епископѣлѣ дн Корѣнтѣ къѣтрѣ рѣспѣнтѣнтѣлѣ Рѣсѣиѣ: Карѣле дн апостѣлѣи а сѣрѣсѣ къѣтрѣ Карловедѣлѣ? — сѣѣ къѣтрѣ (кълѣгѣрѣиѣ) сѣрвѣи? — шѣ че привѣлеѣиѣ аз дпѣлѣрѣиѣтѣ ачестѣиѣ? арѣтаѣиѣе дн сѣрѣсѣ къ

ка съ ведемѣ, къ Христосѣ в'а даѣтѣ сѣспремаѣиѣа, шѣи деспотѣзмѣлѣ асѣпра романѣлѣорѣ? шѣи поѣи атѣнѣчи романѣниѣ, пептрѣ деѣеа лѣи Христосѣ вѣмѣ сѣфѣрѣи дпкъ авѣсѣрѣле!

Аѣ дѣрѣ привѣлеѣиѣе крестѣне се кѣспрѣнд дн декларѣторѣлѣ ѣлѣрѣкѣ? — Нѣ, пѣ деѣеа крестѣнѣиѣ, вѣсерика пострѣ пѣ дѣ привѣлеѣиѣи, пептрѣ къ пе крѣдѣнѣиѣиѣи сѣи ѣ жѣдекѣ де асемеѣеа фѣи!

V. Де вреѣи дпсѣ съ вѣ провѣкаѣи пе традиѣиѣниѣи шѣ привѣлеѣиѣи, атѣнѣчи але романѣлѣор къ де вѣлѣ сѣ'ма сѣнтѣ маѣ веки, шѣ маѣ тарѣи, — prior tempore, potior jure, дн вѣсерика крестѣнѣиѣ.

Ноѣ сѣиѣмѣ декѣндѣ есѣстѣ патриаркѣтѣлѣ сѣрвѣскѣ дн Карловедѣ. Днѣ патриаркѣтѣ — дн деѣеа крестѣнѣиѣ шѣ рѣсѣрѣтѣпѣ — ка а ѣиѣчеа рѣтъ ла карѣ. Шѣи дѣрѣ тѣтѣла ачестѣ сѣлпгѣрѣтѣ дѣ сѣрвѣлѣорѣ сѣспремаѣиѣе? Днѣе с'аѣ адѣнат дн 1849 сѣиѣнѣиѣи пѣрѣнѣиѣи шѣ чеѣлѣалѣдѣи патриархѣи аѣ вѣсерѣиѣеи крестѣне ориѣнтѣле ка съ алѣгѣтѣ шѣ съ фѣкѣтѣ патриаркѣтѣ поѣ? Бисерика крестѣнѣиѣ ориѣнтѣлѣ ѣре че кѣзѣтѣ пѣте адѣче ка съ арѣте къ а фост де лѣпсѣ дн фѣиѣндѣрѣеа ачестѣи патриаркѣтѣи кѣарѣ дн копѣтра традиѣиѣнѣлѣорѣ веки а-де вѣсерѣиѣеи ориѣнтѣле? — Шѣи ѣре чеѣлѣалѣдѣи патриархѣи, че мѣтивѣе поѣтѣ адѣче. ка съ пе копѣнѣгѣ, къ поѣи дпкъ маѣ авѣтѣ де а сѣфѣрѣи сѣспремаѣиѣа сѣрвѣ, дн жѣрѣдикѣиѣнеа вѣсерѣиѣескъ?

Ноѣ романѣлѣор пѣ пе пасѣ де ачестѣ патриаркѣтѣ, де пе парѣтеа пострѣ трѣбѣскѣ дн пѣче, шѣ де пе парѣтеа пострѣ пѣте фѣи тотѣи дѣакѣонѣлѣ сѣрвѣѣ кѣте зпѣ патриархѣѣ, да пептрѣ сѣрвѣи, — ѣеръ пѣ пептрѣ поѣи ромѣнѣиѣи!

Че се атѣнѣе де ачестѣе, къ кълѣгѣрѣиѣ сѣрвѣи, къ сѣла пѣ ар пѣне пе тоѣи романѣи дн Авѣстриѣ съѣ патриаркѣтѣлѣ дн Карловедѣлѣ, ачѣса поѣи пѣ вѣмѣ сѣфѣрѣи — къѣчи вѣсерика лѣи Христосѣ пѣ а авѣтѣи шѣлѣѣѣеа сѣле дн сѣлѣ (форѣдѣ, Zwang) чѣи дн дпѣлѣлѣтѣрѣ, ѣвѣрѣе шѣ вѣлѣлѣдеѣеа. — шѣи пептрѣ ачестѣе, романѣи пѣ ворѣ

сфери нічі сжль мораль, нічі політік, нічі фі-
сікь!

Бісеріка оріенталь, адекъ рѣсъртієнъ, дн мѣлте
акте офіціосе с'а фолосітѣ де нѣміреа са „Бісеріка Ро-
маніорѣ (ἡ Εκκλησία τῶν Ρωμαίων), ші сѣв ачѣста
се днцелегѣ тоте попореле кресчіне дн оріентѣ; дн-
трѣ ачесті кресчіні се днцелегѣ дарѣ ші сжрвіі. Ачѣ-
ста о счіе пре віне ші канъ сіонълі сжрвекѣ! дн
жрваре сжрвіі се днш де бісеріка Романіорѣ ієрѣ нѣ
romanii de a serbilorѣ! Ієтѣ ачі традиціоне ші прі-
вілеціл векіл, рекъноскъте кіарѣ де сіноде екзменіе!

Гѣвернл отоманѣ, ші пѣпъ дн бра де азі не
патріархълі дн Константінополѣ лѣ нѣмесче „Патріар-
хълі Романіорѣ (Rum-Patrik), кѣчі венінд тѣрчіі дн
Европа, ачѣста традиціоне, ші ачестѣ прівілеціл ал Ро-
маніорѣ дн афларѣ ачі. — ші днкъ ші ка пѣжнл де-
аз сждінѣтѣ! — Ієтѣ дарѣ маі одатѣ традиціоне ші
прівілеціл векіл, рекъноскъте ші де сѣверанітате!

Аша дарѣ romanii аз маі де мѣлтѣ патріархѣ
дежтѣ сжрвіі, ші ачестѣ патріархатѣ е рекъноскътѣ де
тота бісеріка оріенталь ші апѣсанъ ші де тоці сѣверані-
ніі. Ноі днкъ трѣмѣ ші патріархатълі днкъ сѣетѣ. Бар-
варістѣл секълѣлі не-а днфржнѣ аша таре, — дар'
ноі ка кресчіні взні кредем днвіереа торціорѣ, ші
ієрѣ вомѣ днвіє днтрѣ апѣрареа бісерікеі лѣ Хрістосѣ
ші дрептѣріор нѣстрє бісерічесті.

Бісеріка лѣ Хрістосѣ нѣ е днпѣрцітѣ днпѣ мар-
цініле політіче а знълі статѣ, кѣчі статѣріле тотѣ се скім-
ѣл, чі бісеріка е ресѣіратѣ песте тотѣ пѣжнѣтѣл, ші
перманентѣ. Романіі ші сжрвіі сѣнтѣ асемене фії аі
бісерікеі лѣ Хрістосѣ, ші знѣ фіѣ песте челалатѣ нѣ
пѣте допні, нічі прін традиціоні нічі прін прівілеціі!
Дѣкъ готъші е ворѣа де ачесте, атѣнчі традиціоніле де-
ла Хрістосѣ (ші нѣ дела Карловічѣ кареле а адѣсѣ не
сжрвіі дн Бнпатѣ) аз днпѣжтате, прекъм прівілеціеле
рекъноскъте де днтрѣга бісерікѣ рѣсъртієнъ (ієрѣ нѣ
ачеле че с'аѣ датѣ дн деклараторік, орі с'аѣ жсърпатѣ),
ші дн фіне маі зикѣ одатѣ, кѣ дѣкъ е ворѣа де тради-
ціоне ші прівілеціі (кѣчі сжрвіі тот не ачесте се ва-
сѣзѣл), атѣнчі дн бісеріка лѣ Хрістосѣ, ачеле сѣнтѣ дн
фавореа романіорѣ, ші нѣ а сжрвіорѣ, пенѣрѣкѣ істо-
ріа ні ле-а кѣстігатѣ. —

Дарѣ де актѣ датѣ о ворѣл ка о сѣтѣ. Че е дрептѣ
пенѣрѣ гречіі дн Гречіа, ші сжрвіі дн Сжрвіа, ачѣса
дн бісеріка лѣ Хрістосѣ е дрептѣ ші пенѣрѣ romanii
дн Асѣтріа; ші че е дрептѣ пенѣрѣ romanii, нѣ пѣте
фі недрептѣ пенѣрѣ сжрвіі дн Карловецѣ. —

Ноі времѣ десѣрціреа де сжрвіі дн жрцідік-

ціонеа бісерічестѣ — ші времѣ знїреа кѣ сжрвіі дн бі-
серіка лѣ Хрістосѣ. — Ачѣста о вомѣ воі пѣпѣ трѣмѣ,
ші пѣпѣ ажнѣметѣ ла ачестѣ скопѣ.

Ноі сжнтѣмѣ крєдінціоніі днпѣратѣлі, — ші нѣ
вомѣ сфери ка адці крєдінціоніі — каріі сжнтѣ асе-
мене ка ші ноі — сѣ допнѣскѣ престе ноі, ші сѣ
не днпедече дела кѣлтѣрѣ, прекъм не-аѣ днпедекатѣ
врео кѣтева вѣкѣрі.

Ноі черемѣ дрептате дела Дѣмнезеѣ, ші дела
Імператѣл, — гласѣл попорѣлі ромжнѣ е гласѣл лѣ
Дѣмнезеѣ, ші днпѣратѣл нѣ ва маі лѣса, ка гласѣл
попорѣлі сѣ стріце дешертѣ дн пѣстѣ.

Дестѣл ам рѣдатѣ, акѣмѣ ам ажнѣсѣ ла капетѣлѣ
сѣверінцелорѣ нѣстрє, — Дрептате! Іѣкѣ есте Дѣм-
незеѣ!

Дн Лінова 10 Септ. 1860.

Мариенекѣ.

Fondulu Gazetei Transilvaniei.

Cu multu respectu vinu a mai continua gene-
roșele contribuiri, facute din partea mai multor
barbati patrunditori, in favórea sprijinirii publici-
tatiei romane si incepemu cu adres'a urmatóre
plina de devotamentu pentru necesitatile cele mai
urgente a le natiunei:

Abrudbaia 13/25 Septembrie 1860.

Prea onorata Redactiune!

Intielegendu despre intrepruderea unor zelosi
Confrati ai nostri, spre infiintierea unui fondu de
subsidie pentru mai marea estindere si securantia
o journalisticei nóstre, sagetatu de ravn'a nationali-
tatei acelor confrati ai nostri, voi seo sprijinu si
eu, trimetiendu una suta fiorini valuta austriaca,
dein cari 50 fl. v. a. se voru aplica la fondulu ace-
sta, iar 50 fl. v. a. spre ajutoriulu studentiloru
lipsiti de midiloacele de a mai puté continua stu-
diile, eara alminterea fii de buna sperantia pe vii-
toriu.

Cu toata stima fiindu al pre on. Redactiuni
plecatu Serbu

Alexandru Tobias,

Parocu si on. Prot. gr. cath. in Abrudbaia.

Aflanduse acesti 50 fl. in mana nóstra, se voru
da dupa decurgerea semestr. primu la unulu dintre
cei mai lipsiti de midilóce si mai plinu de speran-

ția pentru viitoriu, fora privire la confesiune, nu-mai pe temelul atestatoru dela directiunile scóloru mai înalte si alu atestatului de saracia, dupa concursulu ce se va specifica la timpul seu.

Red.

O alta Consemnatiune generósa ni se imparte in urmatórea adresare:

Pre stimate Domnule!

Unu organu in Monarchia austriaca, pr'in care potemu intra in comerciu inteleptualu între noi este „Gazeta Transilvaniei.“

Pentru ca comerçiuu acest'a se fie mai desu, s'a facuta in mai multe parti ale Transilvaniei co-lepte, spre a ajuta „Gazeta“ se ésa de 2—3 ori pe septemana.

Spre acestu scopu sa facutu si in Gerla co-lepta pe cum urmeadia:

1. Joann Episcopulu Gerlei	15 fl.
2. Macedonu Papp	5 „
3. Joanne Anderco	5 „
4. Steffanu Biltiu	5 „
5. Joanne Sodoro	5 „
6. Michailu Serbanu	5 „
7. Joanne Gulovich	6 „
8. Michailu Pavelu Nota u Consist	5 „
9. Isidoru Colciariu V. Notar Cons.	5 „
10. Alesandru Silasi Prot. Diaec.	5 „
11. Theodoru Lupu Cancelistu pretorialu	5 „
12. Josifu Moga de T. kóhéri Cencel, pret.	5 „
13. Tinerimea Seminariale din Gerla	10 „
14. Daniel Napoieanu Ceremon. eppescu	5 „
15. Lazar Huza Archiv. eppescu	5 „
16. Joane Papp Admin. Ungorasiului	2 „
17. Jacobu Pradanulu cancel. eppescu	1 „
18. Joane Dringo caval. eppescu	1 „
19. Alesiu Hosszu Theolog. II.	2 „
20. Petru Bosca diurnistu de pretura	1 „
21. Constantinu Moldoveanu Notariu	1 „
22. Josifu Popp masariu	2 „
23. Gavritu Cupsia Notariu	2 „
24. Vasiliu Borbeiu Docente	1 „
25. Georgiu Moldveanu preot la Monast.	2 „
26. „ Anca parocul Santegindei	2 „
27. Joane Muresianu Curator in Gerla	2 „
28. Simeone Bocsia Protopop	2 „
29. Grigoriu Moldoveanu murariu	3 „
30. Elia Bercianu Docente	1 „
Suma	116 fl.

Gerla 12. Septembrie 1860.

plecatu servu
Alesandru Silasi,
protocolistu la oficiulu Dieces.

Adaugundu sum'a publicata iu Nr. 34 si 36 la cei publicati aici, s'a primitu pentru fondulu Gazetei 233+50+116=399 fr. m. a. ad, trei sute nónadieci si nóua fr. m. a.

Grati'a natiunii in generositatea ofrandeloru !
(urméza) Jacobu Muresianu.

O scurta ochire asupra insemnatiloru din Tier'a Mociloru.

Nu-e septemana ma chiaru diua, in care se nu vedemu nenumerati calatori straini printe acesti monti, cari din locuri departate si dein tieri streine calatorescu numai spre a cerceta atatea insemnati frumóse si locuri romantice care jacu ascunse in acestu tienutu, si care in mic'a nostra patria suntu chiaru necunoscute.

Acestea calatorie ale streiniloru prin acestu teremu montauu me îndemnara si pre mine, ca prin acestu organu de publicitate si publiculu nostru cetitoriu insemnatiile muntiloru apuseni sa le facu cunoscutu cugetandu; ca fiescine va dori a si cunosce mai antaiu patri'a sa impreuna cu insemnatiile ei, conoscendu apoi aceasta, si va arunca privirea asupra tieriloru din afara. — Deci eata in scurtu cele ce le potu referi:

Suntemu in Campeni intrunu satu (tergu) bine regulatu care jace pre malulustengu alu Ariesiului si numera aproape la 2500 locuitori romani. Satulu acesta e provediutu giuru inprágiuru cu o asia fortaretia naturale, catu nici trupele incercariloru d. 1849 pre lunga o atacare de 5 zile nu 'lu putura ocupa.

Situatiunea Campeniloru si de altumintre e de totu ilusitóre, privitoriuu ver incatro cauta ochii lui 'si afla obiectu de desfatare. Campu frumosu seditu cu granetie si cucuruзу, (porumbu). gradini cu pomi, de partea resaritului si amediadi totudeuna padure verde de brádi; apoi apa cealimpede ca cristalulu Ariesiului, pre care in tempulu verei nenumerate plute cu materiale de lemnu si strapórtu de catra speculanti pene la Lipova si Aradu.

*) Mocii sen umescu locuitorii din cele 11 sate muntene. incependu dela satulu Bistra pene sub muntele Biharea.

Pornindu dela Campeni catra apusu, dromulu cercului care curma Campenii in duce conduce pene in satulu Vidra de diosu. Aci sub sirulu unorn deluri, cari in form'a unui lancin se intendu pene sub muntele „Gaina“ jace versetorea de apa seu „Pisetorea“ dupa numirea munteniloru. Apa Pisetorei 'si iea curgerea sa din unu coltiu de stanca priu trei isvorele, care cadu dintr'o inaltime de 9 orgii, cu cea mai mare vageitura.

In mica genune care e formata linga stanca se afla multime de petrificatiuni in ramuri de arbori, frondie de erburi si musciu; asia catu petrificatiuni de aci se afla in tote museele naturale ale transsilvaniei. Verce trupu mole cadindu in volbura genunei preste pocinu tempu 'lu cuprinde partea de varu alu apei, care lipinduse de elu, mai multu la unu anu doi 'lu afli impetritu.

In satulu Vidra de diosu ca o cladire mai isemnata ti se ivesce localitatea scolei comunale, care la antaia vedere ti se pare a fi ceva eleganta, inse apropienduse de predisa cladire, cu durere cauta se vedi, cum aceasta, de si e erariale, e lasata se cada in ruina asia catu numai de locasiu bufnitiloru si lilieciloru servesece acumu.

Pentru nisce demonstratiuni confesionale in anulu 1853 se a inchisu scola! erariulu inca sallarulu de 200 fr. m. c. pentru invetiatoriu 'lu a retrasu — si de aceea aceasta cladire parasita are acumu o asia infaciosiare posomorita si pustia inaintea calatoriului.

Acumu luendune unu adio dela acestu conie nutu atatu desfatatoriu catu si tristu, dupa o calatorie de trei ore pre unu drumu serpuitoriu ajungemu la muntele „Gaina“ a carui insemnatate se cuprinde in urmatorele:

In totu anulu aci in luna lui Iuliu se tiene unu bulcin seu mai bine disu o serbatore populare cu o adunarie mare de poporu de prin pregiuru. Bulciulu acesta nu sta din alta decatu din jocuri care se salta la soprale redicate pentru mesurarea vinului si rachiului de cirese. La aceste salturi — care cu atata sunt mai placute cu catu aci se aduna

spre a se produce cei mai renumiti fi ai lui Apolo — fluerasi si cimpoesi — poti vede tota juunime muntiloru apuseni de ambe secsele.

(Va urma.)

КОСТЪМЪЛ НАЦИОНАЛ.

Ла домічелла Александрина Р; . . .

I. Имї плаче Ромѣнкѣца кѣ салѣ де тѣрцелле,
Кѣ иѣа нѣмаї флѣгтѣрї, ла капѣ кѣ флоричелле,
Кѣ фота де ветеалѣ, шї шорцѣл рошиор;
Маї мѣлт дшї плаче дпсѣ кѣнд есте кастѣ, велѣ,
Кѣ иѣма крештинѣ, кѣ окї де колѣмвелѣ,
Кѣ'н сѣфлет че палпїтѣ д'ал патріей амор!

II. Атѣт не маї рѣмѣсе дин глорїа траїанѣ
Леѣї, датїне, костѣме, шї лїмѣа чеа романѣ,
Пѣстрате, ка прїн фертек, де дпсѣшї Дѣмнезеѣ!
О велѣ Ромѣнкѣцѣ, д'аї штї че сѣввенїре
Ачест костѣмѣ дештеанѣ дп иѣмї де сїмїре,
Аї фї мѣндрѣ де дѣнсѣл, шї л'аї пѣрпа мерѣ!

III. Те прїнде де мїнѣне ачест костѣм де царѣ,
Аїчї дп Romania, дп асѣт сѣкѣмѣ царѣ;
Аїчї, дп Патріа дѣлче лѣї Мірчеа шї Міхаї!
Кѣчї ел рекїамѣ зїлѣ, зїлѣ преа ферїчїте,
Богате дп марї фанге, фрѣмоасе, азрїте,
Кѣнд брав ера Ромѣнѣл, іар нѣ зп кодачїѣ, ваї!

IV. Ах! паркѣ вѣз вїтеаза матроанѣ де ла царѣ
Кѣ ковїліа 'н мѣнѣ, спѣргѣнд ordїа тартарѣ,
Гонїнд'о песте Ісѣрѣ кѣ'н нѣмн де Рѣмѣншї!
Ах! паркѣ вѣз не Фаркаш, кѣ крѣчеа дптр'о мѣнѣ,
Кѣ паллошѣл інтр'алга, вѣгѣнд арміа пѣгѣлѣ,
Шї цара кѣрѣнд'о де трѣпторї шї де ланї.

V. Имї плаче Ромѣнкѣца кѣ салѣ де тѣрцелле,
Кѣ иѣа нѣмаї флѣгтѣрї ла кап кѣ флоричелле,
Кѣ фота де ветеалѣ, кѣ шорцѣл рошиор;
Дар шї маї мѣлт дшї плаче Романа кастѣ, велѣ,
Кѣ иѣма крештинѣ, кѣ окї де колѣмвелѣ,
Кѣ'н сѣфлет че палпїтѣ да'л Патріей амор!

T